

Вивчення науково-теоретичних підходів стосовно до сутності економічної безпеки підприємства завіряє, що на сьогодні не існує єдино прийнятного формулювання досліджуваного поняття, через те що науковці мають власне бачення об'єкту економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В, Кузенко Т.Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №1(91). С.98 – 104.
2. Білошкурська Н.В. Особливості формування рівнів економічної безпеки. *Економіка, фінанси, право*. 2011. №5. С.7-10.
3. Гладченко Т.Н. Индикаторы экономической безопасности предпринимательской деятельности. Донецк: ДОНГАУ «Менеджер». 2000. №12. С.111-113.
4. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
5. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
6. Камлик, М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економікоправовий аспект [Текст] : навч. посіб. К. : Атіка, 2005. 432 с.
7. Коваленко К.В. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. 2008. № 3. С. 134–139

Калініченко З. Д.

доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
кандидат економічних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро)

**ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗБАЛАНСОВАНOSTІ БЮДЖЕТНОЇ
СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

Бюджетна політика в Україні спрямована на зменшення рівня дефіциту державного бюджету, що залишається та навіть збільшується у зв'язку з забезпеченням фінансовими ресурсами заходів, спрямованих на боротьбу з COVID-19, відносно рівня визначеного бюджетним законодавством.

Бюджетна декларація з прогнозованими показниками на 2022–2022 роки містить цілі державної політики у відповідній сфері діяльності, формування та реалізацію якої забезпечує головний розпорядник у межах визначених граничних показників видатків.

За підсумками 2020 року рахунок поточних операцій в Україні вперше, починаючи з 2015 року, був зведений із профіцитом 6,2 млрд доларів США. Таке значення профіциту є одним із найбільших за всю історію незалежності України і було сформоване переважно через зниження імпорту товарів (-14,2 відсотка) та послуг (-31,9 відсотка) на фоні збереження попиту на вітчизняні експортні товари та стабільної динаміки грошових переказів з закордону (11,9 млрд. доларів). Платіжний баланс у 2020 році був зведений з профіцитом 2 млрд. доларів США [1].

Незважаючи на високий ступінь невизначеності щодо подальшого розвитку пандемії та її впливу на світову економіку, в цілому економічна ситуація в Україні залишається контрольованою. За розрахованими прогнозними показниками обсяг номінального ВВП у 2021 році становитиме 4808,5 млрд. грн, що є кращим, ніж було враховано під час розрахунків бюджету на 2021 рік (4505,9 млрд. грн), в основному через більш високу фактичну базу 2020 року, ніж було враховано в розрахунках прогнозу, та зміну очікувань щодо цінових параметрів. Як і переважна більшість макроекономічних індикаторів, показники платіжного балансу в 2020 році знаходились під впливом наслідків поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19 та карантинних заходів.

Експорт товарів — одне з основних джерел наповнення бюджету, адже навіть за нинішніх результатів це третина ВВП України. Ситуація не настільки погана, як може здатися: наприклад, наразі Україна посідає четверте місце за обсягами експорту до ЄС товарів сільськогосподарського виробництва. Втім, глобальна задача нашої держави — змінити парадигму «аграрної країни» та нарощувати виробництво та експортування високотехнологічних складних та дорогих продуктів. Це одна із цілей, яку необхідно врахувати під час розробки бюджетної політики, експортної стратегії, макроекономічних прогнозів.

Таблиця 1

Показники державного бюджету на 2020–2022 роки (млн. грн.)

Найменування показника	2020 рік (факт)	2021 рік (план зі змінами)	2022 рік (план)
I. Загальні показники надходжень			
Доходи (з міжбюджетними трансфертами)	1 076 027,0	1 097 546,6	1 219 616,8
Загальний фонд	877 602,7	973 366,7	1 078 682,7
Спеціальний фонд	198 424,3	124 180,0	140 934,1
Повернення кредитів	9 517,3	8 585,1	10 047,7
Загальний фонд	9 129,2	8 045,9	9 580,9
Спеціальний фонд	388,1	539,2	466,8
Дефіцит "+" / профіцит "-"	217 611,0	246 635,5	188 006,0
Загальний фонд	216 467,8	220 861,4	160 259,2

Спеціальний фонд	1143,2	25 774,1	27 746,8
Разом по розділу I	1 303 155,3	1 339 254,9	1 417 670,5
II. Загальні показники видатків та надання кредитів			
Видатки	1 288 121,4	1 335 162,6	1 394 172,6
Надання кредитів	15 033,9	17 604,7	23 497,9
Разом по розділу II	1 303 155,3	1 352 767,3	1 417 670,5

Важливим чинником відновлення економічної активності в Україні є споживчий попит завдяки зростанню реальної заробітної плати на 7,4 відсотка на фоні продовження політики Уряду щодо підвищення мінімальної заробітної плати (на 15,4 відсотка). Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника за 2020 рік зросла на 10,4 відсотка порівняно з 2019 роком та становила 11 591 грн. (в розрахунках змін до бюджету був врахований прогноз середньої зарплати у сумі 10 706 гривень).

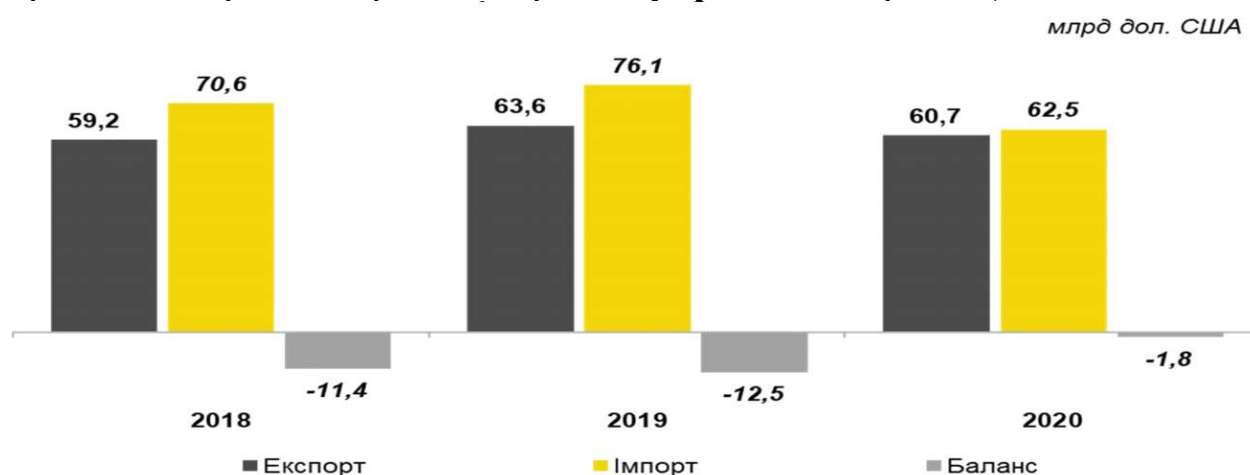

Рис. 1. Динаміка показників зовнішньої торгівлі у 2018–2020 роках

Джерело: Національний банк, Мінекономіки

Відновлення платоспроможного попиту на фоні підвищення світових цін на окремі продукти харчування та енергоносії стимулює цінову динаміку. Зокрема, індекс споживчих цін у вимірі грудень до грудня попереднього року складає 108,9 відсотка, а індекс цін виробників – 117 відсотків. Разом з тим послабити інфляційний ризик має збільшення пропозиції на продовольчому ринку, зокрема, з боку сільського господарства та вітчизняних підприємств переробної промисловості на фоні прогнозованого значного врожаю та розширення переробних потужностей, як результат відновлення інвестиційної активності.

Подальший економічний розвиток України, як і інших країн світу, залежить від ефективності результатів подолання пандемії COVID-19 та її наслідків.

Зусилля Уряду спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності, впровадження реформ, спрямованих на покращення умов ведення бізнесу та зменшення регуляторних бар'єрів, поширення діджиталізації та створення ефективної фінансової та інституційної інфраструктури розвитку бізнесу, розвиток транскордонного співробітництва. Як результат, впевненість українських товаровиробників і розробка та

впровадження довготривалих стратегій розвитку виробництва з інвестиційно-інноваційним спрямуванням.

Таблиця 2

Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України
у 2020 – 2024 роках

Назва	2020	2021	2022	2023	2024
	Звіт	Очікуване	Прогноз		
Валовий внутрішній продукт:					
номінальний, млрд грн	4 194,1	4 808,5	5 368,7	5 993,9	6 651,0
у відсотках до попереднього року	96,0	104,1	103,8	104,7	105,0
Індекс споживчих цін (ІСЦ):					
грудень до грудня попереднього року, %	105,0	108,9	106,2	105,3	105,0
Індекс цін виробників (ІЦВ):					
грудень до грудня попереднього року, %	114,5	117,0	107,8	106,2	105,7
Рівень безробіття населення у віці 15–70 років за методологією Міжнародної організації праці, %	9,5	9,2	8,5	8,0	7,8
Сальдо торговельного балансу, визначене за методологією платіжного балансу, млн дол. США	-1 790	-6 244	-8 595	-10 623	-12 096
Експорт товарів та послуг:					
млн доларів США	60 673	65 983	70 286	75 686	81 668
у відсотках до попереднього року	95,5	108,8	106,5	107,7	107,9
Імпорт товарів та послуг:					
млн доларів США	62 463	72 227	78 881	86 309	93 764
у відсотках до попереднього року	82,1	115,6	109,2	109,4	108,6

Джерело: Держстат, Національний банк, очікування та прогноз Мінекономіки

Реформи Уряду спрямовані на підтримку малого і середнього підприємництва. Розвиток цієї сфери базується на пришвидшеному сприйнятті змін та адаптації до нових умов функціонування та потреб споживачів, чому сприяє продовження політики Уряду, спрямованої на створення сприятливого середовища для підприємництва, у тому числі шляхом спрощення доступу до фінансів та зменшення витрат бізнесу. Очікується прискорення економічного зростання з 3,8 відсотка у 2022 році до 5 відсотків у 2024 році.

Отже, протягом прогностичного періоду 2022–2024 років очікується продовження політики, спрямованої на усунення перешкод на шляху ефективного розвитку економіки, забезпечення макроекономічної стабільності та зниження фінансових ризиків, створення передумов для змін технологічності виробництва, в т.ч. шляхом стимулювання просування товарів на зовнішні конкурентні ринки та покращення інвестиційної привабливості України.

У середньостроковій перспективі основною метою України в управлінні державним боргом стає залучення необхідного фінансування за найнижчої можливої вартості з урахуванням ризиків шляхом: реалізації прозорості та передбачуваної політики управління державним боргом та

гарантованим державою боргом; забезпечення дотримання плану державних запозичень; активізації співпраці з міжнародними партнерами; виконання усіх боргових зобов'язань; здійснення заходів для розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів, забезпечення співпраці з рейтинговими агентствами.

Збалансованість та стійкість бюджетної системи забезпечуватиметься шляхом дотримання граничного обсягу дефіциту державного бюджету на рівні: 3,5 відсотка валового внутрішнього продукту у 2022 році; 3 відсотка – у 2023 році; 2,7 відсотка валового внутрішнього продукту у 2024 році.

Середньострокове прогнозування на основі основних макропоказників та національних стратегічних цілей дозволяє наближено до дійсності сформувати: граничний обсяг річного дефіциту або профіциту державного бюджету; граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг надання державних гарантій; загальну суму доходів, видатків та кредитування державного бюджету; розмір мінімальної заробітної плати; розмір прожиткового мінімуму.

Бюджетне планування ґрунтується в багатьох країнах на принципі трирівневого складання фіскального плану:

- формування фіскальної політики урядом – встановлення цільових макроекономічних показників – дефіциту або профіциту бюджету у відсотках від ВВП;
- трансформація цілей в межах передбачених законом граничних обсягів видатків; закон забороняє у бюджеті поточного року передбачати обсяг видатків, що перевищує встановлені середньостроковим планом ліміти;
- формування плану видатків, що традиційно менший за встановлений граничний обсяг, який встановили на попередньому етапі.

Така модель може захистити державні фінанси від перевищення запланованого ліміту видатків на випадок непередбачуваних обставин. Збалансованість бюджетів – необхідна умова фінансово-бюджетної політики України. Державний бюджет доволі часто перебуває в стані перевищених видатків, дефіциту. Водночас нереалістичні очікування податкових надходжень та росту економіки при плануванні бюджету поглиблюють кризу дефіциту.

Таблиця 3

Використання ставок оподаткування з основних податків в Україні

Найменування показника	2020	2021	2022	2023	2024
	розмір ставок				
Податок та збір на доходи фізичних осіб ут. ч.:	19,5%		19,5%		
податок на доходи фізичних осіб	18%		18%		
військовий збір	1,5%		1,5%		
Податок на прибуток підприємств	18%		18%		
Рентна плата за користування надрами для видобування залізної руди (відсоток від вартості залізної руди) (12% – якщо середня вартість руди 70\$ і більше; 11% – якщо менше 70\$).	8% <i>(до 23.05.2020)</i> 12% / 11%	12% / 11%	12% / 11%		
Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу	відсоток від вартості товарної продукції:				
видобутий із свердловин (крім нових свердловин з 01.01.2018)					

глибина залягання покладів до 5000 метрів	29%	29%
глибина залягання покладів понад 5000 метрів	14%	14%
з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України	11%	11%
природний газ, видобутий під час виконання договорів про спільну діяльність	70%	70%
видобутий із нових свердловин з 01.01.2018:		
глибина залягання покладів до 5000 метрів	12%	12% (до 2023 р.); 29% (з 2023 р.)
глибина залягання покладів понад 5000 м	6%	6% (до 2023 р.); 14% (з 2023 р.)
Рентна плата за користування надрами	відсоток від вартості товарної продукції	
глибина залягання покладів до 5000 метрів	31%	31%
глибина залягання покладів понад 5000 м	16%	16%
Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату	відсоток від вартості товарної продукції, розрахованої як для нафти	
глибина залягання покладів до 5000 метрів	31%	31%
глибина залягання покладів понад 5000м	16%	16%
Податок на додану вартість	20%	20%
Акцизний податок, зокрема:		
<i>Сигарети з фільтром та без фільтра:</i>		
специфічна ставка (грн за 1000 шт.)	907,2	1 088,64
адвалорна ставка (% від вартості реалізації)	12%	12%
Мінімальне податкове зобов'язання із сплати акцизного податку (грн. за 1000 шт.)	1 213,61	1 456,33
Тютюновмісні вироби для електричного нагрівання (ТВЕН) за допомогою підігрівача з електронним управлінням	1 139,76 (грн за 1 кг)	1 456,33 (грн за 1000шт)
Спирт етиловий та лікєро-горілані вироби (грн. за 1 л 100% спирту)	126,96	126,96
Пиво (грн. за 1 л)	2,78	2,78
Електрична енергія (% від вартості реалізації)	3,2%	3,2%
Бензин (євро за 1000 л, приведених до 15°C)	213,5	213,5
Дизельне паливо (євро за 1000 л, привед. до 15°C)	139,5	139,5

З метою приведення рівня дефіциту державного бюджету до рівня, встановленого Бюджетним Кодексом України, планується поступове його зниження з 3,5 відсотка валового внутрішнього продукту в 2022 році до 2,7 відсотка валового внутрішнього продукту в 2024 році [2].

Фінансування дефіциту державного бюджету в запланованих обсягах планується переважно шляхом здійснення державних внутрішніх запозичень.

Про це під час щорічного послання про внутрішнє і зовнішнє становище України у Верховній Раді сказав Президент. У 2021 році розмір економіки України вперше досягне рекордного рівня за період незалежності, перевищить 190 млрд дол. Це більше ніж за докризові 2008 та 2013 роки. Вперше, починаючи з 2013 року, державний борг України буде меншим за 50% ВВП. При цьому, в останні роки державний борг більшості країн стрімко зростає і в середньому у світі перевищує 90%. Золотовалютні резерви зросли і сьогодні сягають 30 млрд дол., що є найвищим показником з того ж 2013 року. Номінальний ВВП України за 2020 рік становив 4,19 трлн грн, на 4,0% менше, ніж за 2019 рік. У розрахунку на одну особу номінальний ВВП України за 2020 рік становив 100,47 тис. грн.[3].

Тож в Україні є реальний шанс на зміни – збільшувати державні ресурси як за рахунок раціоналізації державних витрат, так і шляхом забезпечення реального оподаткування бізнес-активності олігархів.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. Концептуалізація стійкості національної економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 1. С. 5–19.
2. Чорнодід І. Критерії та показники конкурентоспроможності країни Економіка. *Проблеми економічного становлення*. 2019. № 2. С. 77–83.
3. Зянько В. Критерії та чинники ефективності моделі інноваційного розвитку економіки України. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2017. № 4. С. 28–33.
4. Рейтинг країн за індексом економічної свободи Heritage Foundation. URL : <http://heritage.org/index/ranking>.

Калініченко З.Д.,

доцент кафедри аналітичної економіки
та менеджменту

кандидат економічних наук, доцент

Костікова А. С.

здобувач першого (бакалаврського)

рівня спеціальності 051 «Економіка»

(Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ,

м. Дніпро)

**СТРАТЕГІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО
ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА**

Трудовий потенціал підприємства складає сукупність працездатних працівників, що можуть трудитися на підприємстві за наявності необхідних організаційно-технічних умов. Якщо сукупність фізичних і духовних здібностей людини є основою трудового потенціалу особистості, то соціальна продуктивна сила, що виникає завдяки спільній діяльності індивідів, складає основу трудового потенціалу колективу і підприємства.